

שו"ת ציץ אליעזר חלק טז סימן סא

קטן שהתגייר עם הוריו ואיננו שומר תורה ומצוות כשהגדיל, אם הגיור בטל.

בגדר קטן שנתגייר אם הגדיל יכול למחות

עובדא הוה בקטן שנתגייר יחד עם הוריו, וכשהגדיל ובא לינשא אזי ביה"ד שהיה צריך לתת לו היתר נשואין סירב לעשות זאת והחליט כי אין מקום לתת גושפנקא של גיור באשר שאיננו שומר כעת תורה ומצוות. והוגש על כך ערעור בפנינו.

התקשרנו עם ביה"ד החרדי בחו"ל שסידר בזמנו את הגיור והוברר שהכל בוצע כדת וכדין. והנה לדעתי יש לקבל את הערעור מנימוקים דלקמן.

א. כל שאביו מתגייר עם הקטן אין צורך להטבלה על דעת בית דין כמבואר ברש"י בכתובות ד' י"א ע"א וביתר הראשונים וכך נפסק בשו"ע יו"ד סי' רס"ח סעי' ז'. ובנידוננו אביו ואמו גירוהו יחד אתם, ואם כן "העל דעת בי"ד" אינו קובע על כגון נידוננו, ויורד ממילא כל ההתפלספות של בי"ד האזורי בנוגע לכך, וזהו נוסף למה שהתברר לפנינו כי בזמנו סודר למבקש בר מצוה כדת וכדין הניח תפילין ועלה לתורה, ולא מיחה בשעה שהגדיל. ונוסף לזה כדלקמן.

ב. הגם שבשו"ע יו"ד שם בס"י רס"ח סעי' ז' נפסק שבין קטן שגירו אביו ובין שגירוהו בי"ד יכול למחות משיגדיל, אבל יעוין בשו"ת חתם סופר חיו"ד סי' רנ"ג (צוטט גם בפ"ת יו"ד שם סק"ח) שמביא שיטות ראשונים דס"ל דכשאבותיו מביאים אותו להתגייר אינו יכול למחות משהגדיל דהן מקבלי תנאי הגירות עבורו, ועוד מציין להשטמ"ק בכתובות שמביא חבל ראשונים דס"ל דהש"ס מיירי כשאין אבותיו מתגיירים עמו אבל אם מתגיירים עמו בודאי אינו יכול למחות, ועל הטעם הכתוב בזה בשטמ"ק שם, מוסיף הח"ס טעם נוסף כי בכה"ג זכות גדול הוא לו, דאם הוא ישאר בגיותו ואבותיו יתגירו יהיה קשה להם להיות עמו באגודה אחת שהרי עושה יי"ג, וכשהיו אבותיו נפרשים ממנו מפרישים אותו מחיותו, ע"כ זכות גדול הוא לו ואינו יכול למחות, ועל כן מסכם הח"ס דעתו להלכה בזה וז"ל: "גלל/בגלל/ כן אני אומר בנתגירו עמו אחד מאבותיו אינו יכול למחות, דהרי"ף פסק לעולם אינו יכול למחות, והלכות גדולות שכל דבריו דברי קבלה פסק עכ"פ בהביאוהו אבותיו אפילו לא נתגירו עמו אינו יכול למחות, וקרוב לודאי שגם הרמב"ם סובר כן, ורבים מהפוסקים בשיטה מקובצת פסקו דעכ"פ בנתגירו עמו אינו יכול למחות, ובהרא"ש לא מצינו שחולק להדיא, אם כן אין ספק דהכי הלכתא".

וכאמור בנידוננו נתגירו אביו ואמו עמו, ואם כן לפנינו הכרעת גדול הפוסקים האחרונים הגאון החתם סופר ז"ל. דבכגון דא אין ספק שאיננו יכול בכלל למחות, ושכך היא הכרעת ההלכה.

באשר על כן על הצד הגרוע ביותר דינו של המבקש עכ"פ לא פחות גרוע מגר שחוזר ועובד ע"ז שפוסק ע"ז הרמב"ם בפ"ג מה' איסורי ביאה הי"ז וז"ל: גר שלא בדקו אחריו או שלא הודיעוהו המצוות ועונשן ומל וטבל בפני ג' הדיוטות הרי זה גר, אפילו נודע שבשביל דבר הוא מתגייר הואיל ומל וטבל יצא מכלל העכו"ם וחוששין לו עד שיתבאר צדקתו, ואפילו חזר ועבד כו"ם הרי הוא כישראל מומר שקדושיו קדושין, ומצוה להחזיר אבידתו מאחר שטבל נעשה כישראל, ולפיכך קיימו שמשון ושלמה נשותיהן ואע"פ שנגלה סודן.

וחס ושלום המערער שלפנינו לא נראה גרוע עד כדי כך ואם כן הדברים ק"ו שדינו כישראל.

וכדאי להוסיף לציין לזה דברי הגר"ח ע"ז"ל בשו"ת אחיעזר ח"ג סי' כ"ח שכותב דגם כשיכול למחות בגדלותו אבל מאי שיחלל את השבת ושאר עבירות אין זה כמחאה על הגירות רק שעבר עבירה כישראל ובודאי דהוי גר עיי"ש. ודון מינה ומינה.

וזאת לדעת כי אי הכרה ביהדותו יש לזה השלכות - לקולות כגון אם יקדש אשה הכי נאמר שאין קדושין תופסין וכן כל כיוצא בזה. והזכרתי זאת רק לרווחא דמילתא. ואם כן לפי כל הנ"ל יש לקבל את הערעור.

אליעזר יהודה וולדינברג

בשולי התשובה.

עומד אני כעת בדברי הגמ' בסוכה ד' ז' ע"ב: אמר רבא סיכך ע"ג מבוי שיש בו לחי כשרה. ואמר רבא סיכך על גבי פסי ביראות כשירה. משום דאמרינן מיגו דהוי דופן לשבת הוי נמי דופן לסוכה.

וראיתי בספר קהלת יעקב להגאון בעל משכנות יעקב ז"ל שמקשה ע"ז וז"ל: וקשה הא אמרינן לקמן ד' כ"ג לענין העושה סוכתו על גבי גמל דתנן כשירה ואין עולין לה ביו"ט מתניתין מני ר"מ היא דתניא וכו' ר"מ מכשיר ור"י פוסל, מ"ט דר"י אמר קרא חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים סוכה הראויה לשבעה שמה סוכה שאינה ראויה לשבעה לא שמה סוכה, ור"מ הא נמי מדאורייתא מחזי חזי ורבנן הוא דגזרו ביה, אלמא דלכו"ע בעינן ראויה לשבעה ואם היה אסור לעלות על הגמל מדאורייתא ביו"ט לכ"ע היה פסול כל שבעה, מכ"ש הכא דבכל שבעה פסול מדאורייתא היאך מהני בשבת משום מיגו הא לא הויא סוכה הראויה לשבעה עכ"ל ונשאר בקושיא.

וראיתי ברש"ש שמביא משם ס' ב"א שכותב לומר דלר"א ור"י דבעו סוכה הראויה לז' באמת פסול בזה אף בשבת.

אבל למעשה כאמור בקהלת יעקב הקושיא היא אליבא דכו"ע משום דעקרונית הא גם ר"מ מודה דבעינן סוכה הראויה לשבעה, ומכשיר רק היכא דמדאורייתא מחזי חזי, וכאן הא בכל שבעה פסול מדאורייתא ואיך איפוא מהני בשבת משום מיגו הא לא הוי סוכה הראויה לשבעה.

הרש"ש כשלעצמו כותב ליישב שיבוא זה אפ"ל לר"א ור"י, וכותב וז"ל: ואני אומר ק"ו מה מחיצות הפסולות מחמת עצמן מהני מיגו לאכשרינהו, שאינן פסולות רק מחמת שאינן ראויה מיגו לאכשרינהו, שאינן פסולות רק מחמת שאינן ראויה לשבעה לא כ"ש עכ"ל.

ולענ"ד הוא ק"ו שיש עליו פירכא, דמה למחיצות הפסולות מחמת עצמן שמקבלים שם הכשר מכח המיגו, וכשירות המה להיום הזה של יום השבת ודינם כמחיצה כשירה, אבל משא"כ מה שאינם ראויה לשבעה הא אינם מקבלים מכח המיגו שם הכשר לראוי לכל שבעה, דעל זה הא אין כבר המיגו, ומה שיכולים לקבל מכח המיגו היא שיקבלו עי"כ שם הכשר להיום, אבל לא לכל ז', וא"כ חוזרת הקושיא למקומה שיופסלו מיהת מכח שאינם ראויה לשבעה.

ונלענ"ד לתרץ קושית קהלת יעקב בכזאת. דהנה רש"י ז"ל במתניתין בד' י"ב ע"א מסביר דברי המשנה שם, דלכן חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין הפוסלין בסכך כשרות לדפנות, משום דכל סוכה הכתוב סכך משמע, דדופן לא איקרי סוכה וכו' הלכך תעשה באספך מגרנך אסככה הוא דקאי. וכמו כן יעוין עוד ברא"ש

פ"ק דסוכה סי' י"ג שכותב דכל מאי דדרשינן מחג הסוכות היינו דוקא בסכך כדלקמן גבי פסולת גורן ויקב [ואכמ"ל בפלוגתת הראשונים שם בנוגע אי עצי דפנות אסורים בהנאה] עיי"ש.

והנה הך קרא דחג הסוכות תעשה לך שבעת ימים (דברים ט"ז י"ג) דדרשינן מיניה בד' כ"ג דבעינן סוכה הראויה לשבעה היינו הך קרא גופיה שנאמר בו באספך מגרנך ומיקבך, וא"כ גם דרשה זאת של סוכה הראויה לשבעה שמה סוכה ושאינה ראויה לשבעה לא שמה סוכה שילפינן מהך קרא נאמרה ג"כ רק לענין סכך, כי סוכה הכתוב סכך משמע ודופן לא איקרי סוכה, וסכך הוא דבעינן שיהא סכך הראוי לשבעה, ולא לענין דפנות, וכל שהסכך ראוי לשבעה תו אינו פוסל מה שהדפנות אינן ראויות לשבעה.

וא"כ לפי"ז הרי מיושב בפשיטות קושית הקהלת יעקב, דהא סיכך ע"ג מבוז או ע"ג פסי ביראות החיסרון הוא רק בדפנות שהדפנות אינן ראויות לשבעה מלבד לענין שבת דאמרינן ביה מיגו, אבל הסכך הרי ראויה שפיר לשבעה, ולא דמי לההיא דד' כ"ג דאם אין עולין לה ביו"ט הרי גם הסכך אינה ראוי לשבעה, ולכן פסול, וגם לר"מ אילו לא הי' ראוי מדאורייתא ג"כ היה מודה שפסול, אבל משא"כ כאן שאין כל פסול בהסכך כל שבעה, והפסול הוא רק בשלימות הדפנות, ולכן אינו פסול כלל מה שהדפנות אינן ראויות לשבעה ושפיר כשירה סוכה כזאת לענין שבת מכח מיגו אליבא דכו"ע.